

MUSIK for mange ører

”HVOR ORD SLIPPER, TALER TONERNE.”

SÅDAN SKREV H.C. ANDERSEN I BILLEDBOG UDEN BILLEDER (1847). FOR FORFATTERNE TIL MUSIK FOR MANGE ØRER ER NETOP MUSIKKENS SPROG NØGLEN TIL EN DYBERE MUSIKALSK FORSTÅELSE OG EN NØGLE, DER ÅBNER FOR EN MANGFOLDIGHED AF MUSIKALSKE UDTRYKSFORMER.

Ghita Johansen

Når man brænder for noget, man beskæftiger sig med til daglig, og når man har et par lige så dedikerede kolleger, så kan det somme tider udmønte sig i frugtbare samarbejder. Det faglige indhold i sådanne frugtbare samarbejder bliver indimellem beskrevet, forklaret og videregivet til en bredere kreds, kort sagt udgivet, og det er netop sket med *Musik for mange ører*. Materialet er noget så usædvanligt som et undervisningsmateriale målrettet hørrelære og musikteori på større hold – uafhængigt af alder og på et niveau spændende fra nybegyndere til gymnasiets musikundervisning.

Og der er ikke en trylleformular, der gør, at materialet dur til så bred en aldersgruppe. Materialet kan tilpasses helt individuelt til gruppen, og det er en kæmpe styrke.

DE TRE FORFATTERE OG STOFFET

*Musik for mange ører*s forfattere mødte hinanden på Det Kgl. Danske Musikkonservatorium i 00'erne og har siden arbejdet tæt sammen om hørrelære- og sangundervisning

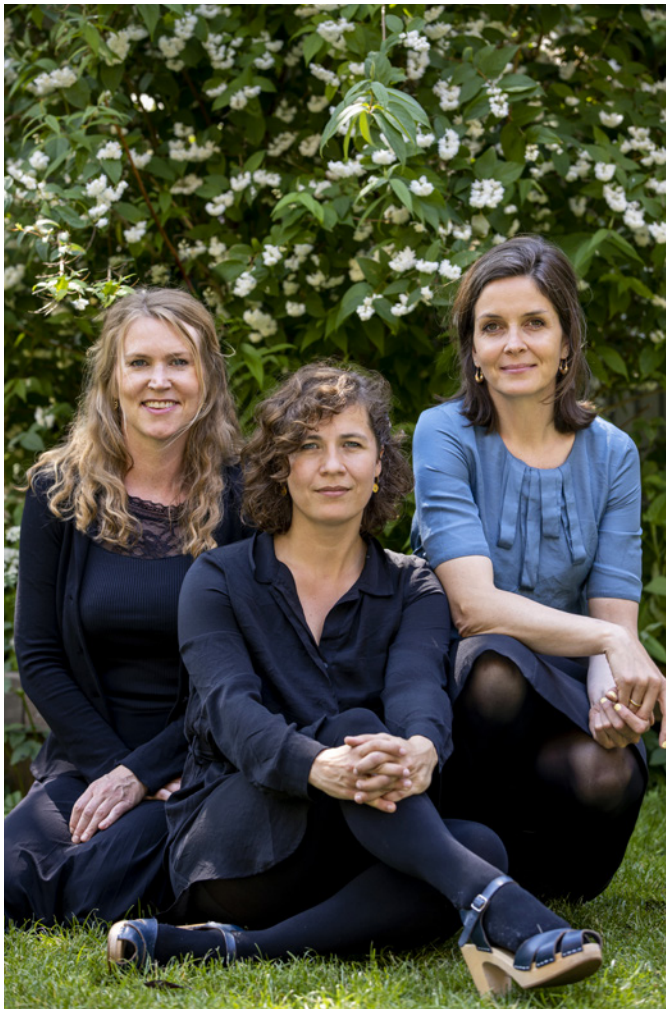
på Sankt Annæ Gymnasium. Sideløbende har de hver for sig fordybet sig i musikpædagogikkens specialer.

Jeg mødte de tre forfattere en eftermiddag på en café på Enghave Plads i København – i coronatidens tegn udendørs – og ganske kort fra Sankt Annæ Gymnasium. Flere elever hilste på med glade ”Hej” undervejs.

”Opgaverne, øvelserne og den metodiske tilgang er frugten af 15 års tæt samarbejde og dialog om, hvordan vi bedst kan formidle hørrelære og musikteori til større hold – og på Sankt Annæ også tilsyneladende komplekse teorier om funktionsharmonik, tonearter m.m., som normalt er forbeholdt gymnasieelever og videregående uddannelser, i et sprog, som kan forstås af 3.-5. klasses elever.

Vi har hele tiden haft hinanden til at sparre med og har kunnet rykke idéer videre som følge af de erfaringer, vi fik undervejs.

Det har været både sjovt, udfordrende og meningsfyldt at få beskrevet de mange øvelser og udformet op-

PERNILLE BØGE (th.)

ER KANDIDAT I HØRELÆREPÆDAGOGIK FRA KONSERVATORIET OG DIRIGENT FOR SANKT ANNÆ SPIREKOR. FORUDEN HØRELÆRE OG KOR ER HUN SÆRLIGT OPTAGET AF DANS, KROP OG BEVÆGELSE FOR BÅDE BØRN OG VOKSNE.

CLARA SMEDEGAARD (tv.)

HAR – MED AFSÆT I EN KANDIDATGRAD FRA KONSERVATORIET – BRED ERFARING SOM KORLEDER FOR SPIRE-, BØRNE- OG PIGEKOR, SOM DIRIGENT FOR DR SPIREKORET ER HUN EN FAST DEL AF DIRIGENTTEAMET I DR-KORSKOLEN. CLARA ER I BERØRING MED KORLIVET I HELE DANMARK OG UNDERVISER PÅ KORSTÆVNER OG KURSER FOR KORLEDERE.

HANNA ROSE JØRGENSEN (midtfor)

ER LIGELEDES UDDANNET FRA KONSERVATORIET OG UNDERVISER I MUSIK I GYMNASIET. DERUDOVER HAR HUN EN KANDIDAT I MUSIKDIDAKTIK. HUN HAR BLANDT ANDET UNDERVIST I MUSIKPÆDAGOGIK OG TEORETISK PÆDAGOGIK OG PSYKOLOGI PÅ DET KGL. DANSKE MUSIKKONSERVATORIUM OG SYDDANSK MUSIKKONSERVATORIUM.

gaverne i arbejdshæfterne, så andre musiklærere kan få glæde af dem.

Det mest fantastiske ved at arbejde med musik er, at vi er et skabende fællesskab, og at vi sammen har et ansvar for, at det, vi skaber, bliver inspirerende, kreativt og levende.

Når vi før har arbejdet med hørelære, har der traditionelt være tale om tavleundervisning og fortalt viden, som skulle huskes. I nyere pædagogik ved man, at samarbejde, feedback, leg og det skabende element giver en helt anden form for læring, som kan huskes og bruges af eleven, og så gør det jo ikke noget, at det samtidig er sjovt at lave øvelserne og opgaverne.”

MATERIALETS OPBYGNING

Materialet består af en lærerbog, tre arbejdshæfter og en mængde varierede kort til lege, øvelser og spil.

Aktiviteterne i lærerbogen er grupperet i tre overord-

nede afsnit **Rytme**, **Melodi** og **Harmonik**. Derudover er der et afsnit, der beskriver andre aktiviteter, som blander de tre musikalske parametre. Lærerbogen kan bruges som opslagsbog for læreren, da den er en idébank med en række øvelser og aktiviteter. Til mange af aktiviteterne er der videoer – mere end 60 – der gør det lettere at forstå og efterligne øvelserne.

Arbejdshæfterne står ikke alene, men suppleres af alle øvelserne i lærerbogen. Eleverne introduceres til de forskellige teoretiske områder og får en vis fortrolighed med de praktiske værktøjer, fx solmisation, rytmesprog og trinbevidsthed. Peer learning gør, at flaskehalse i undervisningen undgås.

HVORFOR HØRELÆRE?

Hvorfor skal eleverne arbejde med hørelære?

Begejstringen i svarene var overbevisende:

”Når man arbejder med hørelære og musikteori, lærer

SOLMISATION

SOLMISATION ER ET SYSTEM, DER KNYTTER EN SANGBAR STAVELSE OG ET HÅNDTEGN TIL TRIN I EN SKALA. TRINNENE FÅR DERVED EN SÆRLIG KLANG OG KARAKTER, OG ELEVERNE FÅR HJÆLP TIL AT MEMORERE TONERNES SAMMENHÆNG I FORHOLD TIL HINANDEN OG I FORHOLD TIL GRUNDTONEN.

I MATERIALET BRUGES DEN AF DE TRE FORMER FOR SOLMISATION, DER HEDDER RELATIV SOLMISATION. RELATIV SOLMISATION HAR EN FAST GRUNDTONE, DER I DUR ER DO OG I MOL ER LA.

Sang efter lærerens hænder

Det kan være godt at varme ører og stemme op med helt simpel solfa efter lærerens anvisninger. Når eleverne synger efter dine hænder, svarer det på mange måder til at synge bladsang efter noder, men kompleksiteten er mindre og du har elevernes opmærksomhed hos dig. Sværhedsgraden i melodierne kan øges ved fx at øge toneomfanget eller ved at springe mellem tonerne. Du, som underviser, har den bedste fornemmelse for, hvad eleverne kan klare og hvor du bedst udfordrer deres ører.

EKSEMPEL FRA
LÆRERBOGEN

man at forstå musikkens sprog, og det er et vigtigt redskab, når man skal beskrive musik. Sproget er nødvendigt, når man skal forklare begreber i musik. Det er et sprog, der forsvinder, hvis vi ikke underviser i det, og vi vil gerne give musikken sit sprog tilbage. Det er fantastisk at opleve elevernes begejstring og glæde, når de pludselig forstår sproget og opdager, hvor simpelt det i realiteten er. Men altså hørelære ville være dødkedeligt, hvis vi skulle stå og forklare det hele. Eleverne kommer til os i 3. klasse, og der er de helt almindelige folkeskoleelever med interesse for musik.

Og ja, det er jo børn med særlige interesser, der kommer til Sankt Annæ, men ikke desto mindre lærer de musiksproget hurtigt. Spil, quiz, lege og skabende aktiviteter medvirker til at øge elevernes interesse for at lære og er derfor medvirkende til, at de oplever mestring og engagerer sig i musikteori og hørelære.”

SOLMISATION

”Vi lærte at bruge solmisation hos Inge Marstal på DKDM. Solmisation – eller solfa – er et sprog, hvor vi mere eller mindre ubevidst tillærer os musikteori, imens vi musicerer med eleverne.

Solfa er en let og smuk vej til tømtemighed og god intonation. Håndtegn og krop gør, at eleverne meget hurtigere synger rent. Det bruges på MGK (Musikalsk Grundkursus), på Musikvidenskabeligt Institut og på konservatorierne. Solfa bruges måske ikke så meget i folkeskolen; men vi fornemmer, at det begynder at sprede sig i takt med, at lærerne opdager, hvor vidunderligt et musikpædagogisk redskab det er.

Allerede i vores egen barndom gav det så meget mening i John Høybyes kometodik Paraplyen, Ost i nat og Zig Zag, med mi-fa-so-stemmer i satserne til enkel flerstemmighed og renhed i sangen.

En sidegevinst ved solmisation især i korarbejde er, at den kropslige tilgang til sangen styrkes gennem den kropsholdning, solmisationen giver, når den vises af underviseren. Den gode kropsholdning hjælper eleverne til at bære tonerne og giver dem mulighed for at synge frit og støttet.

Solmisation er et godt redskab til det indledende arbejde med udviklingen af gehør. Med solmisation arbejder vi med at styrke det indre gehør. Det betegner vi i materialet som det tredje øre – et indre øre, der gør det muligt for mennesker at forestille sig melodier, uden at man egentlig kan høre dem.”

RYTMEGITTER; DER FORHANDLES LØSNINGER

HVER ELEV HAR SINE KORT I EN PLASTLomme

QR-KODE TIL VIDEO:
QUIZ OG BYT

HØRELÆRE I 4.V

På besøg i en klasse, som har hørelære på skemaet, ankommer eleverne med deres arbejdsmappe under armen. I mappen har de Arbejdshæfte 2 og en plastlomme fyldt med små stabler af kort med enkeltnoter, akkorder, dynamiske tegn osv. til undervisningen.

Lektionen har 3 delelementer:

1. Gennemgang af resultater fra sidste times emne
2. Rytmegitter
3. 'Krig' med nodenavne eller nodeværdier

Gennemgangen består af, at forskellige nodeværdier skal lægges sammen og give et resultat.

Rytmegitteret (se foto ovenfor) – her til 4/4 – bruges til en rytmediktat, hvor læreren klapper en rytme, eleverne lægger brikker i de rum, der bliver brugt, og resultatet analyseres. Alle elever er aktiverede, mens de øver og lærer. Nogle elever er hurtige, lægger brikker på i eget mønster og forsøger at klappe den nye rytme. Der dis-

kuteres med sidemanden, og det fulde udbytte af peer learning er meget let at se.

Kortspillet 'krig' vækker begejstring. Eleverne må selv vælge, om de vil øve nodenavne eller -værdier. De grupperer sig i lokalet efter valget, og spillet går i gang. Der er begejstring og vilde hyl, når der er krig eller endda dobbeltkrig. Læreren konsulteres ved tvivlstilfælde (Eb og D# var oppe at vende).

Der er en frugtbar læreproces i gang, og det er sjovt.

Der er selvfølgelig uro her og der – og som altid i skiftene mellem aktiviteterne – men opmærksomheden på stoffet, motivationen og indlæringskurven er helt i top.

Eleverne har en fuldstændigt naturlig tilgang til stoffet. Det er tydeligt, at de ikke synes, det er kedeligt eller mærkeligt. Det er et skolefag på linje med så mange andre. Disse elever ved så til forskel måske fra andre folkeskoleelever, at de vil få meget brug for hørelæren som værktøj, når de starter i de traditionsrige kor på Sankt Annæ Gymnasium.

SANKT ANNÆ GYMNASIUM

ER EN FOLKESKOLE I KØBENHAVNS KOMMUNE OG BLEV OPRETTET I 1929. SKOLEN KALDES OGSÅ KØBENHAVNS KOMMUNES SANGSKOLE. HER KAN TALENTFULDE ELEVER FÅ EN MUSISK UDDANNELSE ISÆR INDEN FOR SANG – SIDELØBENDE MED DE SÆDVANLIGE FOLKESKOLEFAG. SKOLEN HAR ELEVER FRA 3. KLASSE TIL 3.G OG LIGGER I VALBY. SKOLEN ER SÆRLIGT KENDT FOR DE TO INTERNATIONALT ANERKENDE KOR – KØBENHAVNS DRENGEKOR OG SANKT ANNÆ PIGEKOR.

Roberta, Inés, Asger og Carl Philip kan godt lide hørelære

Efter hørelæretimen fortæller fire elever lidt om deres musikundervisning.

"Hvad er særligt ved jeres skole?"

"Det er, at man synger meget mere. Man har flere sangtimer, og man lærer noder. Og man kommer i nogle specielle kor."

"Hvorfor er I kommet på denne skole?"

"Fordi vi var til en optagelsesprøve, og så kom vi ind, fordi vi sang så godt – og var glade for at synge."

"I dag havde I så hørelære. I en almindelig folkeskole har man måske en lille smule hørelære. Hvor meget hørelære har I?"

"Vi har i hvert fald sang eller hørelære hver dag. (3 timer sang og 3 timer hørelære om ugen, red.)."

"Synes I, at hørelære er godt at lære?"

"Ja!"

"Hvorfor?"

"Fordi når drengene kommer i 6., så kommer de i drengekoret (Københavns Drengekor. Pigerne kommer i Sankt Annæ Pigechor, red.).

Man lærer også musikken bedre at kende.

Når man skal til at synge, så skal man vide, om den her tone er høj eller lav.

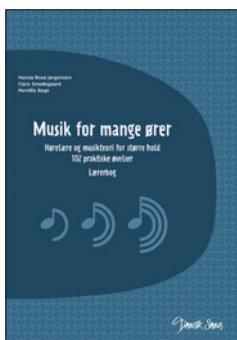
Også for at kende musikken bedre. Og hvis man aldrig har set en sang før, så er det meget godt at have noderne og kunne læse dem, for hvis nu man skal lære en sang på 2-3 dage, så kan man bare læse noderne."

Glade, motiverede børn på vej til at lære en masse musik.

Nu findes der et materiale, der gør undervisningen både indholdsrig, motiverende og sjov.

Nyt på pulten

MUSIK FOR MANGE ØRER - HØRELÆRE OG MUSIKTEORI FOR STØRRE HOLD

AF PERNILLE BØGE, CLARA SMEDEGAARD OG HANNA ROSE JØRGENSEN
ISBN: 978-87-7178-118-2
MÅLGRUPPE: 3.-10. KLASSE, MUSIKSKOLEN, UNGDOMSUDDANNELSER, VALGFAG
FORLAGET DANSK SANG

Banebrydende og gennearbejdet godt og meget praktisk anvendeligt undervisningsmateriale i musikteori og hørelære for folkeskole, gymnasium og musikskole.

De tre forfattere Pernille Bøge, Clara Smedegaard og Hanna Rose Jørgensen har begået et materiale, der samler alt det musikteori og hørelære, eleverne gerne skulle igennem i løbet af et skoleforløb. Materialet, som er bygget op om de tre kompetenceområder: musikudøvelse, musikforståelse og musikalsk skaben, består af en lærerbog samt tre elev-arbejdshæfter, er opbygget på en systematisk, enkel og forståelig måde - og er lige til at gå til. Der er skabt god sammenhæng mellem bogens forskellige arbejdsområder: rytme, melodi og harmonik, og teorien omsættes til musik, så det giver mening for eleverne. Uanset om man har begynder-elever eller elever på højt niveau, er her noget at komme efter - og det er sjovt! På en fantasifuld og legende måde har de formået at samle alle de gode ideer - og flere til - jeg er stødt på i mit mangeårige musiklærerliv.

Titlen "Musik for mange ører" dækker meget fint over det faktum, at alle i klassen kan være med samtidig og blive dyg-

tigere, at vi kan lære noget af hinanden, når vi gør tingene sammen og henviser desuden direkte til den forståelse, at vi har flere ører: to ydre, som opfanger alt det, der kommer udefra, samt et indre, der handler om fokus på arbejdet med at udvikle det indre gehør: at kunne forestille sig eller tænke sig til en tone, en melodi, et interval, og der er en fin sammenhæng i den måde, øvelserne er bygget op.

Selvom materialet er omfattende i niveau og kompleksitet, er det overskueligt, grundigt og enkelt at gå til. Til hvert afsnit er der en god intro, hvor beskrivelsen af teori og opgaver giver god mening og er let at forstå. Der er lagt op til CL-metoder, hvor alle elever i klassen er aktiveret og arbejder sammen i skiftende roller.

Man fornemmer en progression og fremadrettethed, der skaber flow i undervisningen, og der er virkelig mange gode ideer med vægt på det legende og på samarbejdet, som er baseret på, at eleverne selv kan arbejde, når lærerens instruktion er fuldført.

Bogen er opdelt i tre afsnit, hvor første afsnit forklarer tankerne bag, andet afsnit beskriver alle øvelser og aktiviteter, og i sidste afsnit er der forslag til områder inden for hhv. rytme, melodi og harmoni, der kan trænes, inden arbejdsheftet benyttes. Både bogen, arbejdshefterne (afbilledet forneden) og de tilhørende kort er illustreret med farver og symboler, som hver især indikerer, hvilket område og hvilken opgavetype, der er tale om, så de ikke forveksles. Bagerst finder man lærerens værktøjskasse med QR-koder til mere end 60 videoer, samt kort til print, som kan bruges i undervisningen.

Tina Enevold

